

Utrikesutskottets betänkande

1980/81:25

med anledning av motioner om Latinamerika

Föreliggande betänkande behandlar dels två motioner som avser förhållandena i de centralamerikanska staterna, dels en motion om bojkottåtgärder mot Chile.

I motion 1980/81:520 av Lars Werner m. fl. (vpk), yrkandena 1 och 3, föreslås

1. att riksdagen uttalar sitt stöd för befrielsekampen i Nicaragua, Guatemala och El Salvador,

3. att riksdagen hos regeringen hemställer om ett uttalande som fördömer all utländsk inblandning eller insats av trupper i dessa stater.

(Övriga yrkanden i samma motion har behandlats av utskottet i UU 1980/81:20.)

I motion 1980/81:1592 av Gunnel Jonäng (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär snabba åtgärder i enlighet med vad som i motionen anförts.

I motionstexten heter det bl. a. att Sverige och den internationella opinionen med skärpa måste fördöma USA:s engagemang i El Salvador och att Sverige måste framhålla sitt stöd för det salvadoranska folkets kamp för frihet och demokrati.

I motion 1980/81:915 av Lars Werner m. fl. (vpk) föreslås

1. att riksdagen hemställer hos regeringen att ta initiativ till bojkott på alla plan av Chilejuntan,

2. att riksdagen hemställer hos regeringen att i internationella sammanhang verka för ett fördömande av Chilejuntan och att motarbeta den vid alla tillfällen,

3. att riksdagen hemställer hos regeringen att framlägga förslag som stoppar svenska företags kapitalexport till Chile.

Bakgrund

Diktaturregimer med starkt militärt inslag har länge präglat bilden av Centralamerika. Det var därför en händelse av stor politisk innebörd när diktatorn Somoza störtades i Nicaragua år 1979 och ersattes av en revolutionär regim. Den politiska oppositionen i El Salvador och Guatemala fick ökat hopp om möjligheten till en förändring också i dessa länder, samtidigt som de styrande regimerna sökt stärka sitt grepp om makten.

I Guatemala har den samordnade oppositionen mötts av hänsynslöst motstånd från militärregeringen. Mord och andra terrorhandlingar är vanligt

förekommande. Sedan generalen Garcia blev president år 1978 har enligt uppgifter från Amnesty International upp mot 5 000 guatemalaner gripits utan häktningsorder och senare återfunnits döda. Det finns i Guatemala f. n. inget utrymme för någon öppen demokratisk opposition. Inför presidentvalet 1982 har endast ett antal mot regimen trogna partier tillåtit verka.

I El Salvador bildades i oktober 1979 en delvis progressiv civil-militär regeringsjunta. De reformvänliga inslagen i juntan har emellertid gradvis eliminerats, och den styrs nu i praktiken av militärer, låt vara att presidenten Duarte är civil. Sedan drygt ett halvår är oppositionen i El Salvador organiserad i en gemensam front med en civil gren, demokratiska revolutionära fronten (FDR) och en militär gren. I början av år 1981 slogs en brett upplagd gerillaoffensiv ned av regeringen, som emellertid inte kunnat tillfoga oppositionen något avgörande nederlag. F. n. pågår ett grymt inbördeskrig.

Under 1980 dödades enligt uppgift över 10 000 människor i landet, och över 100 000 personer tvingades fly. Bara i år skall 2 600 personer ha fallit offer för strider eller regelrätta mord.

Utvecklingen i Honduras har varit mindre dramatisk. Landet styrs av en militärregering. En övergång till civilt styre planeras med det till november utsatta presidentvalet. Situationen i detta det fattigaste av de mellanamerikanska länderna är emellertid labil och självfallet inte opåverkad av händelserna i den närmaste omvärlden.

Utskottet

Revolutionen i Nicaragua och inbördeskriget i El Salvador har följts med största uppmärksamhet av den internationella opinionen. Skiljaktiga bedömningar har gjorts av motsättningarnas djupare orsaker. Att folkets krav på medbestämmande och respekt för mänskliga rättigheter delvis förs med våldsamma medel skall ses mot bakgrunden av en lång tid av fätalsvälde och förtryck.

Utvecklingen i El Salvador inger särskild oro. Regeringen har givit uttryck för sin uppfattning om läget där bl. a. genom en röstning under höstens möte med FN:s generalförsamling och i svar på interpellationer och frågor i riksdagen. Utrikesminister Ola Ullsten uttalade den 13 februari bl. a. att regeringen känner sympati för strävandena mot demokrati och bättre sociala villkor för människorna i El Salvador. I samma anförande tog utrikesministern också avstånd från varje åtgärd som leder till en ökning av det väpnade våldet i El Salvador. Den svenska regeringen kommer att i olika internationella sammanhang upprepa kravet att all utländsk inblandning i El Salvador upphör, framhöll utrikesministern.

Företrädare för riksdag och regering har också haft tillfälle att till representanter för den amerikanska regeringen framföra den svenska synen på utvecklingen i El Salvador och det enligt svensk uppfattning olyckliga stöd

som USA ger regeringen i El Salvador. Även i regeringsdeklarationen vid utrikesdebatten i riksdagen den 18 mars framfördes kritik mot USA för det amerikanska stödet till regimen i El Salvador.

Utskottet instämmer i bedömningen att all utländsk inblandning i El Salvador måste upphöra. Utskottet vänder sig särskilt mot att utanförstående länder förser parterna i konflikten med vapen. Alla möjligheter till förhandlingar mellan parterna och en fredlig lösning av konflikten måste tillvaratas. De som fortfarande förespråkar en militär lösning av motsättningarna bidrar bara till en ökning av våldet och ådrar sig därmed ett tungt ansvar.

Sverige har också i praktisk handling sökt visa sitt stöd för kampen mot förtrycket i de berörda länderna. Humanitärt bistånd till flyktingar från Nicaragua lämnades redan under Somozaperioden. Stödet till Nicaragua har sedan fortsatt i form av reguljärt bistånd. Humanitär hjälp lämnas även till andra länder i Mellanamerika.

Ett särskilt syfte med vårt bistånd till länderna i denna region är att det skall ge stöd åt demokratiska krafter i en ömtålig situation. Det är mot denna bakgrund vi med särskilt intresse följer utvecklingen i Nicaragua.

Med vad som ovan anförts får utskottet föreslå att motionerna 520, yrkandena 1 och 3, och 1592 anses besvarade.

I motion 915 föreslås – yrkande 1 – att regeringen tar initiativ till bojkott av Chilejuntan och – i yrkande 3 – att svenska företags kapitalexport till Chile stoppas.

Identiska yrkanden behandlades och avstyrktes av utskottet senast i november 1980 med hänvisning till att ensidiga svenska åtgärder inte skulle få någon kännbar verkan och till att det förefaller osannolikt att FN:s säkerhetsråd skulle besluta om internationella bindande sanktioner (UU 1980/81:3). Utskottet gör samma bedömning nu och avstyrker följaktligen yrkandena 1 och 3 i motionen.

Även ett yrkande om ett fördömande av Chilejuntan behandlades i ovannämnda betänkande. Utskottet underströk att det fanns all anledning för Sverige att vidhålla sitt avståndstagande från regimen både i ord och handling och redovisade bestämda uttalanden från regeringen av denna innebörd.

Genom den nya konstitution som trädde i kraft i mars i år har Pinochetregimen givit sig ett sken av legalitet och ytterligare befäst sin ställning. Landet kommer nu under en tid av åtta år att styras av presidenten och militärjuntan enväldigt, utan deltagande av något parlament. Politisk verksamhet är i praktiken förhindrad. I skydd av konstitutionen och rådande undantagstillstånd fortsätter förtrycket. Det är enligt utskottets mening därför beklagligt att den internationella uppmärksamheten på förhållandena i Chile nu tycks mattas.

Den svenska inställningen till regimen i Chile är emellertid väl känd och

kommer fortlöpande till uttryck, bl. a. genom våra röstningar i FN och genom vårt stöd åt flyktingar och andra offer för den chilenska diktaturen.

Yrkande 2 behöver enligt utskottets mening således inte föranleda någon ytterligare åtgärd, varför det avstyrks.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen förklarar motionerna 1980/81:520, yrkandena 1 och 3, samt motion 1980/81:1592 besvarade med vad utskottet anfört.
2. att riksdagen avslår motion 1980/81:915.

Stockholm den 5 maj 1981

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Gertrud Sigurdsen (s), Sture Palm (s), Björn Molin (fp), Ingrid Sundberg (m), Mats Hellström (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Ericson (s), Per-Olof Strindberg (m), Sture Korpås (c), Carl Lidbom (s), Linnea Hörlén (fp), Axel Andersson (s), Paul Grabö (c) och Maj-Lis Löw (s).